

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง การจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านสลักคอก หมู่ 4 ตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สภาพและลักษณะของทรัพยากรชายฝั่ง เพื่อศึกษาปัญหา ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาและ แนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง เพื่อศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์และการ พัฒนาทรัพยากรชายฝั่งบ้านสลักคอกได้อย่างยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากตำราเอกสาร วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และกำหนดรูปแบบการวิจัย โดยมี รูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้วิธีการวิจัยดังนี้

1.การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยดังนี้

1.1 การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นการรวบรวมข้อมูลและการ ค้นคว้าจากเอกสาร ได้แก่

1.1.1 เอกสารทางวิชาการ ได้แก่ ตำรา บทความ วารสารหรือเอกสารอื่น ๆ ที่ เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างยั่งยืน

1.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาจากวิทยานิพนธ์และงานวิจัยอื่น ๆ ที่มีเนื้อหา เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งรวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้ เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานที่จะช่วยในการกำหนดแนวคิดในการศึกษาและใช้ประกอบการเขียน วิทยานิพนธ์

1.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย ดำเนินการศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้รู้ (ผู้เฒ่า ผู้แก่)จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่ผู้แทนกรม ประมงจำนวน 1 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 4 คน ชมรมนาฏศิลป์พื้นบ้านสลักคอกจำนวน 5 คน ชาวประมงในชุมชนจำนวน 14 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 1 คนรวมทั้งสิ้น จำนวน 30 คนการสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการสัมภาษณ์ตามข้อคำถามที่กำหนดไว้ในการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งแบบที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบ ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview)

1.3 การสังเกต (Observation) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้รวบรวมข้อมูลจะเข้าไปทำการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้แบบสังเกตที่กำหนดขึ้นเพื่อแสวงหาความรู้หรือข้อมูลที่จะใช้ในการวิจัยโดยตรง ซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้สังเกตได้สัมผัสกับสิ่งที่ต้องการรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต จะทำให้มีโอกาสได้ข้อมูลที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น โดยใช้ประสบการณ์ของผู้สังเกตเข้าช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลทำให้มีความแม่นยำและถูกต้องมากยิ่งขึ้น

1.4 การสำรวจชุมชน เป็นการสำรวจเฉพาะเจาะจงเพื่อให้ได้ข้อมูลของชุมชน เป้าหมายของการวิจัยนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในด้านต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนค่านิยม ความเชื่อและความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชนเพื่อนำมาประกอบในการอธิบายและการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีรายละเอียดในการสำรวจชุมชน ดังนี้

1.4.1 ลักษณะของประวัติข้อมูลชุมชน ได้แก่ ชื่อชุมชน คือ บ้านสลักคอก หมู่ 4 ชื่อตำบล ชื่ออำเภอ ชื่อผู้ใหญ่บ้าน ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

1.4.2 ลักษณะโดยทั่วไปของชุมชน ได้แก่ สภาพที่ตั้งของตำบล ลักษณะภูมิประเทศ ขนาด จำนวนประชากร ลักษณะสำคัญ

1.4.3 แบบแผนการเศรษฐกิจ ได้แก่ ลักษณะที่ดิน แบบแผนการเกษตรฤดูกาล ลักษณะที่ดิน อากาศ ฤดูกาล พืชผล ปัญหาของการเกษตรและกิจกรรม

1.4.4 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ แบบแผนอาชีพ แหล่งที่มาของรายได้จากที่ใดบ้าง

1.4.5 สถานการณ์สิ่งแวดล้อม น้ำดื่ม น้ำใช้ แหล่งน้ำ การกำจัดขยะมีหรือไม่ (ถ้ามีได้ดำเนินการอย่างไร)

1.4.6 ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ ป่าชายเลน เป็นต้น

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sampling Procedures)

ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย

1. ผู้รู้ (ผู้เฒ่า ผู้แก่)	จำนวน 5 คน
2. เจ้าหน้าที่ผู้แทนกรมประมง	จำนวน 1 คน
3. ผู้นำชุมชน	จำนวน 4 คน
4. ชมนมนำเที่ยวพื้นบ้านสลักคอก	จำนวน 5 คน

5. ชาวประมงในชุมชน	จำนวน 14 คน
6. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน 1 คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน 30 คน

3. เครื่องมือในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

- 3.1.1 แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)
- 3.1.2 แบบสังเกต
- 3.1.3 แบบสำรวจชุมชน

3.2 การดำเนินการสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

- 3.2.1 โดยการศึกษาหาความรู้จากหนังสือ วารสาร เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3.2.2 กำหนดขอบข่ายการสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดเอาไว้
- 3.2.3 สัมภาษณ์ ปรัชษาหรือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ ตลอดจนมีประสบการณ์ในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเลและการมีส่วนในชุมชนที่ถูกสัมภาษณ์มีถิ่นอาศัยอยู่ เพื่อนำมาประกอบเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ
- 3.2.4 การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง โดยมีประเด็นโครงสร้างของคำถามที่สามารถครอบคลุมในทุกประเด็นที่เกี่ยวกับภูมิหลังของประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง สภาพทั่วไปของชุมชนบ้านสลักคอก หมู่ 4 พัฒนาการของชุมชน พัฒนาการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง พัฒนาการของการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง พัฒนาการของการพัฒนาการจัดการทรัพยากรชายฝั่งในระดับชุมชนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนประวัติความเป็นมาของชุมชนที่เกี่ยวกับทรัพยากรชายฝั่งทะเล ทั้งที่ผ่านมาในอดีต ปัจจุบัน ตลอดจนการคาดการณ์การจัดการทรัพยากรของคนในชุมชนในอนาคตด้วย
- 3.2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และสำนวนของภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์

3.2.6 นำร่างแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้เป็นไปตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ

3.2.7 ดำเนินการเรียบเรียงและจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์แล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่ทำการวิจัย ได้แก่ บ้านสลักคอก หมู่ 4 ตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด เพื่อเก็บข้อมูลต่อไป

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพในการวิจัยนี้ ได้แก่ การปฏิบัติการภาคสนามและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ทั้งนี้โดยดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อมูลดังนี้

3.4 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากภาคสนามทั้งหมด คือ ได้จากการสัมภาษณ์ ทั้งการสัมภาษณ์เดี่ยวและการสัมภาษณ์กลุ่ม โดยการบันทึกคำสัมภาษณ์ลงในเครื่องบันทึกเสียงหรือโดยการจดบันทึกตามความเหมาะสม

3.5 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ได้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้เพื่อนำมาศึกษาตามขอบเขตด้านเนื้อหา

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

4.1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลโดยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เป็นผู้ออกหนังสือถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

4.1.1 กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตราด เพื่อขอข้อมูลและการสัมภาษณ์

4.1.2 ผู้นำชุมชนบ้านสลักคอก เพื่อขอข้อมูลชุมชนและสัมภาษณ์

4.1.3 ผู้รู้ (ผู้เฒ่า ผู้แก่) ในชุมชนบ้านสลักคอก เพื่อขอข้อมูลและสัมภาษณ์

4.1.4 ชาวประมงในชุมชนบ้านสลักคอก เพื่อสัมภาษณ์

4.1.5 ชมรมนาฏศิลป์พื้นบ้านสลักคอก เพื่อขอข้อมูลและสัมภาษณ์

4.1.6 เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อขอข้อมูลชุมชนและสัมภาษณ์

4.2 นำแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบสังเกต แบบสำรวจชุมชนที่ตรวจสอบและได้ทำการแก้ไขเสร็จเรียบร้อยแล้วลงเก็บข้อมูลในภาคสนาม

4.3 รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก การสังเกต และการสำรวจชุมชน

4.4 นำข้อมูลทั้งหมด ไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.5 การจัดทำข้อมูล

4.5.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งหมดที่รวบรวมไว้ไปจัดระบบขอบเขตด้านเนื้อหา

4.5.2 ถอดความที่ได้จากการสัมภาษณ์จากเครื่องบันทึกเสียง โดยสรุปสาระสำคัญแยกตามประเด็นต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา

4.5.3 นำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกในระหว่างสัมภาษณ์ (ถ้ามี) มาสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหา

4.5.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของภาพรวมทั้งจำแนกภาพตามขอบเขตด้านเนื้อหา

4.5.5 นำข้อมูลที่ตรวจสอบและจัดหมวดหมู่แล้วทั้งหมดมาศึกษาวิเคราะห์โดยจำแนกประเด็นตามขอบเขตด้านเนื้อหา

4.6 การตรวจสอบข้อมูล

โดยคำนึงถึงคุณภาพของข้อมูลและเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลเพื่อหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลและตรวจสอบความครบถ้วนและคุณภาพของข้อมูล รวมทั้งสรุปผลของการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Method) โดยวิธีการเก็บข้อมูลที่ต่างกันออกไป ตามแนวทางของ สุกวงค์ จันทวานิช (2540 หน้า 32) คือ การไม่ปักใจว่าแหล่งข้อมูลแหล่งใดแหล่งหนึ่งที่ได้มาตั้งแต่แรกเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้แล้ว ผู้วิจัยต้องแสวงหาความเป็นไปได้ว่ายังมีแหล่งอื่นใดอีกบ้าง จากนั้นนำผลการศึกษามานำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของการเขียนรายงานการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Method) ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยขั้นตอนแรกโดยการจัดระบบข้อมูล แล้วนำมาแยกประเภทของข้อมูลตามประเด็นของกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยที่กำหนดไว้และทำความเข้าใจข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมมาได้โดยวิเคราะห์จากเนื้อหาที่ได้ศึกษามาอย่างละเอียดตามการวิเคราะห์ดังนี้คือ การนำข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์เอกสาร ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูลเป็นต้น